

# อัตลักษณ์ชุมชน : แนวคิดและการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยหลักพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย

Identity of Community: Concept and Management for Sustainable  
Tourism by Buddhist Peaceful Means of Chiangkhan Municipality,  
Lei Province

วิไลวรรณ ทวีศรี

Vilaiwan Twichasri

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

Tourism Authority of Thailand

Email: vilaiwantoi@gmail.com

## บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวชุมชน 2) เพื่อศึกษาปัญหาและการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนและหลักพุทธสันติวิธี

ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเมืองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งชุมชนควรจะช่วยกันรักษาวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่นด้วยให้ได้ การควบคุมรักษาวัฒนธรรมชุมชนหรืออัตลักษณ์ชุมชน ต้องบริหารจัดการควบคุมด้วยชุมชนที่ต้องมีส่วนร่วม หนทางในการปฏิบัติของการอยู่ร่วมกันด้วยหลักสาราณียธรรม ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งทางพุทธสันติวิธีที่จะช่วยเชื่อมประสานสมาชิกชุมชนให้มีทิศทางและแนวคิดจะรักษาอัตลักษณ์ชุมชนเป็นหนึ่งเดียวกันอันจะส่งผลให้การจัดการท่องเที่ยวชุมชนมีความยั่งยืน

ปัญหาและของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนเชียงคาน จากการศึกษาพบว่า เชียงคานเริ่มมีปัญหาในเรื่องคนนอกพื้นที่ซึ่งส่งผลต่ออัตลักษณ์ของชุมชนที่เริ่มเปลี่ยนไป ทำให้ต้องมีการวางแผนในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในชุมชนจนเกิดธรรมนุชุมชนเชียงคานอย่างเป็นรูปธรรม

แนวทางในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนเชียงคานพบว่า ชุมชนได้มีการจัดการปัญหาความขัดแย้งตามหลักพุทธสันติ กล่าวคือ หลักสาราณียธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่ตั้งแห่งความระลึก

ถึงกัน มีการแบ่งปันผลประโยชน์กัน มีการยอมรับซึ่งกันและกัน ทำให้ชุมชนเชียงคานสามารถคงอัตลักษณ์ของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนสืบต่อไป

**คำสำคัญ:** อัตลักษณ์ชุมชน การจัดการ หลักพุทธสันติวิธี

## ABSTRACT

This qualitative research by an in-depth interview, with 3 objectives, i.e. (1) to study the concepts of community identity and management for community tourism; (2) to study the problem and management for tourism in the community of Chiangkhan Municipality; and (3) to present the ways to manage for sustainable tourism by the identity of Community and Buddhist peaceful means.

The study is found that the identity of community is a part of managing sustainable tourism that the people in the community should cooperate in preserving their cultures, traditions and ways of lives or it could be said that the cultures or identity of the community should be well preserved. In doing so, there must be a mutual community management for living together with the practice of Saraniyadhamma, one of Buddhist peaceful means that will help community members join the same direction and concept for one identity of the community. This will lead to such sustainable Community Tourism.

In view of the problem and management for tourism in the community of Chiangkhan Municipality, it is found that Chiangkhan starts to have problem with the people from the outside community causing changes of the identity of community. This forces every department in the community to take part in making management plans for sustainable community tourism until there is a concrete community charter or practice of Chiangkhan Municipality.

For the 'how to' in managing for sustainable tourism by the identity of Chiangkhan Community, it is found that the Community has managed by Buddhist peaceful means of Saraniyadhamma which is the based Dhamma of remembrance, sharing benefits, and acceptance to one another. By this Buddhist peaceful means, the identity of the Community can be preserved as the source of sustainable tourism.

**Keywords:** Identity of Community; Management; Buddhist Peaceful Means

## บทนำ

สังคมไทยกำลังอยู่ท่ามกลางของกระแสโลกาภิวัตน์พร้อมกับกระแสระบบทุนนิยม ที่วัฒนธรรมอันหลากหลายกำลังถูกละหลวมให้เป็นหนึ่งเดียว ทำให้เกิดกระแสความสนใจและให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรม รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นรื้อฟื้น และอนุรักษ์วัฒนธรรมของตน อันเนื่องมาจากผลกระทบด้านวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ และระบบทุนนิยมที่เข้ามาพร้อมกับกระแสดังกล่าว ประกอบกับกระแสโลกาภิวัตน์ได้นำพานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยในรูปแบบต่างๆ เช่น การเยี่ยมชมความแตกต่างที่หลากหลายทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม การแสวงหาผลกำไร การลงทุนทางธุรกิจ หรือด้วยเหตุผลอื่นๆ ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยเติบโตมากขึ้น ซึ่งรัฐก็ได้ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งนับวันก็ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น วัฒนธรรมตามท้องถิ่นต่าง ๆ จึงถูกใช้เป็นจุดขาย กลายเป็นสินค้าเพื่อดึงดูดความสนใจและเงินตราจากการท่องเที่ยว รัฐจึงได้เริ่มเข้ามาส่งเสริมการอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างจริงจัง ส่วนหนึ่งก็เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็เพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งนับวันจะถูกกลืนอันเนื่องมาจากผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยม รัฐจึงมีนโยบายให้ชุมชนท้องถิ่นมีการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน (ดวงกมล เวชวงศ์, 2554) ส่งเสริมให้มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวซึ่งมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามลักษณะของพื้นที่ เช่น การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการพัฒนาที่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พจนา สวนศรี, 2546) เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปบูรณะกับการศึกษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นหรือเรียกว่า อัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมในการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน

อำเภอเชียงคาน มีปัจจัยที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก มีความโดดเด่นทางภูมิศาสตร์ มีเขตติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นอำเภอที่มีความสำคัญและมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี มีการสืบเชื้อชาติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน มีความโดดเด่นพิเศษของสภาพธรรมชาติ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน ภูมิอากาศหนาวเย็น มีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว จึงมีความเหมาะสมทางด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี (สิทธิพร ภิรมย์รัตน์ และคณะ, 2544) ปัจจุบันเชียงคานได้เปลี่ยนมาเป็นเมืองท่องเที่ยวตามกระแสการท่องเที่ยวทั่วไป การเปลี่ยนแปลงมีให้เห็นหลายอย่าง เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น บ้านเก่าแบบดั้งเดิมเริ่มเปลี่ยนแปลงไป นักธุรกิจจากภายนอกเข้าไปลงทุนเศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดด สำหรับผู้ที่เกิดและเติบโตที่เชียงคานรับรู้การเปลี่ยนแปลงไปมาก จากเดิมถนนที่เคยว่างเปล่าขบรถได้ไปมาอย่างสะดวก แต่ขณะนี้รถวิ่งไปมาอย่างแออัด ความเปลี่ยนแปลงแรกคือ การสร้างเขื่อนที่มีลักษณะคล้ายท่าทรายเพื่อกั้นน้ำกักเซาะตลิ่งริมแม่น้ำโขง ความเปลี่ยนแปลงอีกประการหนึ่งคือ นักท่องเที่ยวมีจำนวนมากขึ้นซึ่งผลที่ตามมาคือ ความวุ่นวาย แต่ในความวุ่นวายก็ทำให้เชียงคานคึกคัก โดยเฉพาะช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้นเรื่อยๆ และมีสิ่งอื่น

ตามมาอีกมากเหมือนเมืองท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น มีร้านอาหารไทยและอาหารฝรั่ง ที่พักแบบโฮมสเตย์เปลี่ยนเป็นโรงแรมทันสมัย นักลงทุนต่างถิ่นสร้างที่พักหรูหรา เกิดเปลี่ยนแปลงของบ้านไม้ เช่น มีการรื้อบ้านเก่าทิ้งและสร้างใหม่เป็นบ้านที่ทันสมัย พร้อมปรับเปลี่ยนรูปทรงบ้านเก่าๆ เป็นแบบทันสมัย บางบ้านมีคนต่างถิ่นมาเช่าในราคาถูกและปรับแต่งใหม่เป็นร้านกาแฟ เครื่องดื่มสมัยใหม่ ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกทันสมัย บ้านบางหลังพยายามทำอะไรที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เปลี่ยนแนวคิดใหม่เพื่อแสวงหาความแตกต่างเพื่อหวังผลทางธุรกิจ ไม่หลงเหลือความดั้งเดิม เชียงคานาที่เคยเป็นเมืองที่สงบเงียบ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เมืองที่มีเสน่ห์ได้เปลี่ยนไป อาจจะทำให้ความเป็นตัวตนหรือความเป็นอัตลักษณ์แบบดั้งเดิมสูญหายไป อันเนื่องจากกระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่ชอบความสะดวกสบาย ตลอดจนการเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่ทันสมัย กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม ชุมชนเองก็มีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เชียงคานาในวันนี้จึงอยู่ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ ปรับตัวจากกระแสความต้องการท่องเที่ยว กอปรกับการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มมากขึ้นอย่างหลากหลายรูปแบบ ซึ่งเกิดจากการรับฟังข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ หรือการบอกต่อ ทำให้เชียงคานาที่เป็นเมืองท่องเที่ยวแบบดั้งเดิมอาจจะทำลายวัฒนธรรมที่เรียบง่ายเลือนหายไป (วันทกาญจน์ สิมาริทธิ และสุวิชา ศรีถาน, 2554)

การส่งเสริมการอนุรักษ์ พัฒนาวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต่าง ๆ ของรัฐ โดยสนับสนุนให้นำวัฒนธรรมท้องถิ่นอันหลากหลายเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว ประกอบกับการเข้ามาของการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศ จึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งในสังคมไทยเกิดการตื่นตัวลุกขึ้นมาฟื้นฟู ประดิษฐ์ และสร้างสรรค์วัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นใหม่ แสดงถึงความรู้สึกของกลุ่มหรือความเจริญงอกงามที่แสดงออกมาในรูปแบบของภาษา คติ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะที่มีการสืบทอดปฏิบัติ และมีการยอมรับในระดับบุคคลและสังคม (ทรงคุณ จันทจร พิสิษฐ์ บุญไชย และไพรัช ติดยะพาด, 2552) เพื่อใช้เป็นสินค้ารองรับการเข้ามาเที่ยวชมของนักท่องเที่ยวและมีการปรับเปลี่ยน อัตลักษณ์ไปตามบริบท สถานการณ์ และเงื่อนไขต่าง ๆ ในขณะเดียวกันก็ยังคงธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ดั้งเดิมของตน แต่ในทางตรงกันข้ามก็มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่ถูกกลืนวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เดิมของตนไปเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่สังคมไทยเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ที่ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีได้กระจายเข้าสู่ทุกพื้นที่ในประเทศไทย (ยศ สันตสมบัติ, 2551)

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ได้ส่งสัญญาณถึงผลกระทบที่ตามมาต่อวิถีชีวิตชุมชน ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของชุมชนแห่งนั้นอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตาม หากคนในชุมชนสร้างเกราะกำบังที่เข้มแข็งและยืนหยัดกับความเป็นอัตลักษณ์ รักรักษาและหวงแหนทรัพยากรทางธรรมชาติ ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นอันทรงคุณค่าที่สืบทอดกันมาจากยุคนครพบุรุษ รวมถึงการมุ่งเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเกิดมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน ก็จะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอน ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากคำสอนทางพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข พร้อม ๆ กับธำรงไว้ซึ่งวิถีปฏิบัติที่เป็นหลักที่สังคมพุทธยึดเหนี่ยว

ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีพุทธสันติวิธีเป็นฐานคิดในการศึกษา โดยพื้นที่ที่ทำการศึกษานี้คือ พื้นที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย ทั้งนี้เพื่อถอดบทเรียนและเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้มีความยั่งยืนสืบต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวชุมชน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนตามหลักพุทธสันติวิธี

### วิธีดำเนินการวิจัย

**การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร** ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา วิธีการศึกษา รวมทั้งข้อมูลจากงานวิจัย เอกสารวิชาการ และบทความที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารต่างๆ และเว็บไซต์ และสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มประชากรตัวอย่าง

**การวิเคราะห์ และสรุปผลการศึกษา** นำทฤษฎีวิชาการต่างๆ มานำเสนอเป็นการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยคงอัตลักษณ์ของชุมชนเชียงคาน จังหวัดเลย

#### ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ชุมชน การจัดการท่องเที่ยวชุมชน การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และหลักพุทธสันติวิธีตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา โดยงานวิจัยนี้มุ่งเน้นหลักสาราณียธรรมเป็นกรอบคิดในการศึกษา โดยผู้วิจัยได้รวบรวมทั้งข้อมูลจากงานวิจัย เอกสารวิชาการ และบทความที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารต่างๆ และเว็บไซต์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแนวคิด อัตลักษณ์ชุมชน การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หลักสาราณียธรรมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามหลักพุทธสันติ เพื่อเป็นฐานคิดในการนำไปวิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษา ในเขตเทศบาลตำบลเชียงคาน

#### ขั้นที่ 2 ศึกษาภาคสนาม

ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการนำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นการรอบคอบคิดสำหรับการออกแบบคำถามที่จะทำการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความสอดคล้องของเนื้อหา จำนวน 4 ท่าน เมื่อได้ประเด็นคำถามแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างตามที่ระบุไว้ในขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 ท่าน โดยใช้การบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป และผู้ช่วยวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม เพื่อประกอบการวิเคราะห์

#### ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้นำเทปบันทึกเสียงสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างมาถอดเทป และสกัดประเด็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบไว้ตรงกัน และคัดแยกประเด็นที่ให้ไว้ไม่เหมือนกัน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ในโอกาสต่าง ๆ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเหล่านั้น มาวิเคราะห์ อธิบาย ตีความ และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อจัดทำและนำเสนอเป็นงานวิจัยที่สมบูรณ์ในโอกาสต่อไป จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากภาคสนามมาวิเคราะห์ประกอบกับข้อมูลแนวคิดทฤษฎีตามที่ปรากฏในขั้นตอนที่ 1 เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎีกับปรากฏการณ์จริงในพื้นที่ศึกษาและได้นำเสนอเป็นแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนและหลักสูตรสันติวิธี

#### ขั้นที่ 4 สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย ในเชิงพรรณนา โดยนำเสนอ แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนและหลักสูตรสันติวิธี รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยหลักสูตรสันติวิธี เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาอัตลักษณ์ชุมชนในท้องถิ่น และการนำหลักสารานุกรมมาใช้ในการดำเนินการให้ชุมชนเกิดความรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน ให้สืบต่อเป็นสมบัติของคนรุ่นหลังสืบไป

#### สรุปผลการวิจัย

##### อัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า อัตลักษณ์ของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเมืองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หากชุมชนใดไม่มีซึ่งอัตลักษณ์ ก็จะไม่มีความโดดเด่น ความน่าสนใจ ที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชม ช้าแล้วซ้ำอีก คงเป็นการมาเยือนเพียงครั้งเดียวแล้วก็ผ่านไปเที่ยวที่อื่น ๆ แต่ความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนเชียงคานเรื่องการดักบาตรข้าวเหนียวนั้น มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีความเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน คือหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นความภาคภูมิใจของชุมชนเชียงคาน และมีเสน่ห์ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว จากสถิติความเจริญเติบโตด้านการท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวหลังไหลเข้าเชียงคานมากขึ้นทุกปี โดยเฉพาะช่วงฤดูหนาว ที่มีอากาศหนาวเย็น เชียงคานหนาวแน่นอนไปด้วยผู้คนมากมายหลายตา ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยว โดยเฉพาะโปรแกรมท่องเที่ยวอดนัยมทุกโปรแกรม นอกจากจะมาเที่ยวสัมผัสอากาศหนาวเย็น พักที่บ้านไม้โบราณริมฝั่งโขง ซื้อผ้าไหมทอมือ และที่จะขาดไม่ได้เลยคือ การดักบาตรข้าวเหนียว ที่ทัวร์ทุกคณะจะดำเนินการจัดเตรียมพื้นที่ดักบาตร เตรียมข้าวเหนียว อาหาร และปัจจัยอื่น ๆ จนเกิดเป็นธุรกิจแฝงของชาวเชียงคาน

##### ปัญหาและการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย

ผลการวิจัย พบว่า จากการดักบาตรข้าวเหนียวที่เป็นวิถีชีวิตอันเรียบง่ายของชาวเชียงคานที่ยึดมั่นผูกพันในพุทธศาสนา กลับกลายมาเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชน และเชียงคานก็พัฒนาขึ้นมาอย่างรวดเร็ว ในการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่คนไทยใฝ่ฝันอยากมาเยือน มาสัมผัส ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นใน

หลายแห่ง หลายพื้นที่ในประเทศไทย ยกตัวอย่างเช่น ปาย น่าน กระแสการท่องเที่ยวที่นิยมวิถีชีวิต การท่องเที่ยวแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และการเผยแพร่ของข้อมูลข่าวสารในโลกออนไลน์ ทำให้ บางแหล่งตั้งรับไม่ทัน เกิดการถาโถมของจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาจนเกินขีดความสามารถในการรองรับ ของพื้นที่ มีเรื่องของผลประโยชน์ก็ทำให้มีความขัดแย้ง คนในพื้นที่ไม่ได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์อย่าง ยุติธรรม วัฒนธรรม อัตลักษณ์ชุมชนถูกทำลาย สุดท้ายก็ถึงจุดเสื่อม นักท่องเที่ยวก็หนีไปค้นหาสถานที่ใหม่ จึง มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เชียงคานจะต้องมีการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อ ให้เกิดความยั่งยืน และไม่ทำลายวัฒนธรรมอันดีงามของบรรพบุรุษ ดังที่ผู้ที่เกี่ยวข้องให้ทัศนะไว้ว่า “การใส่บาตร ข้าวเหนียว เป็นอัตลักษณ์ที่คนเชียงคานต้องร่วมกันรักษาไว้ให้ยั่งยืน เพราะปัจจุบันนี้คนเชียงคานยุคใหม่ก็เริ่มที่ จะมีแนวคิดการใส่บาตรที่ต้องการความสะดวกสบาย กล่าวคือ การใส่ข้าวเหนียวพร้อมกับข้าวดาวหวานพร้อม กันทีเดียว จากเดิมที่คนรุ่นเก่าใส่แต่ข้าว ส่วนกับข้าวไปถวายที่วัด ก็เพื่อที่จะทำให้เกิดโอกาสในการพึ่งธรรมซึ่งเป็น เรื่องสำคัญมากกว่าเพียงการรับฟังพระสวดให้พรเหมือนคนเชียงคานรุ่นใหม่ หรือนักท่องเที่ยวที่นิยม ซึ่ง แนวคิดการรักษาอัตลักษณ์ดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน และความเข้มแข็งของ พระสงฆ์ที่จะไม่เห็นแก่อาภิส” (เพชรตะบอง ไพศุณย์, 2557) “คุณภาพชีวิตจากเรื่องของอาชีพก็ส่งผลให้กับ ด้านเศรษฐกิจ ในเมื่ออาชีพดีก็ทำให้ชาวบ้านมีรายได้ มีรายได้เข้ามาในเชียงคาน” (ยงยุทธ ทิพรส, 2558)

“เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และมีวัตถุประสงค์หลักที่จะร่วม สืบสานวัฒนธรรมที่ดีงามให้ สู่คนเชียงคานรุ่นต่อ ๆ ไป สำหรับการรณรงค์ให้กับนักท่องเที่ยว ด้วยการให้บริการเตรียมผ้าถุงสำหรับ นักท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวแต่งกายด้วยความเรียบร้อย และมีการให้คำแนะนำการล้างมือให้สะอาดก่อน ใส่บาตร พร้อมกับเตรียมบริการอ่างน้ำที่ใส่ผลมะกรูดลอยเพื่อดับกลิ่นเครื่องสำอาง หรือโลชั่น น้ำมันวดต่างๆ ที่ติดมือนักท่องเที่ยวมา เป็นการทำให้ให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงการใส่บาตรข้าวเหนียวต้องมีความสะอาดมาก ๆ” (อุไรรัตน์ มั่งมีศรี, 2557)

สำหรับปัญหาเรื่องตักบาตรข้าวเหนียวที่เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวเชียงคาน จากการศึกษา พบว่า ชาวเชียงคานยังรักและหวงแหนวัฒนธรรมตักบาตรข้าวเหนียว มีการจัดตั้งชมรมตักบาตรข้าวเหนียว มีการเผยแพร่ข้อมูล วิธีการในการปฏิบัติที่ถูกต้องในการตักบาตร ไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ แจกตามที่พัก เจ้าของ ที่พักที่เป็นชาวเชียงคานจะให้ความรู้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาพัก ซึ่งการตักบาตรข้าวเหนียวตามประเพณีดั้งเดิม จะใช้แต่ข้าวเหนียว ส่วนกับข้าวชาวบ้านจะนำไปถวายที่วัด อันนี้เป็นกุศโลบายของพระสงฆ์แต่ดั้งเดิม จากที่คน เชียงคานเล่าให้ฟัง คือเป็นการดึงคนเข้าวัดไปทำบุญ ฟังพระสวดมนต์ สืบสานศีลธรรม และหลังจากพระฉัน เสร็จแล้ว บางคุ้มวัดชาวบ้านก็จะทานข้าวด้วยกัน ได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน อันเป็นชีวิตที่สงบเรียบง่าย โดยวัดเป็นศูนย์รวมของชุมชน แต่มาปัจจุบันการท่องเที่ยวนำพาผู้คนหลั่งไหลเข้ามาเชียงคาน การตักบาตรข้าว เหนียวเป็นกิจกรรมยอดนิยม คนต่างพื้นที่ไม่ชินกับการตักบาตรข้าวเหนียว กังวลว่าพระจะไม่มีกับฉัน หรือเกรง ว่าจะบุญไม่ครบสูตร จึงมีพ่อค้าแม่ค้า ซึ่งเป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งเข้ามาจัดทำอาหารตักบาตรดาวหวาน รวมไปถึง เพื่อเอาใจนักท่องเที่ยว เกิดเป็นธุรกิจที่กระจายรายได้ แต่ก็มีความขัดแย้งกับประเพณีดั้งเดิม

การบริหารจัดการเพื่อลดความขัดแย้ง ก็ได้มีการพูดคุยหารือกันในระดับชุมชน ส่งตัวแทนมาหารือกัน และเทศบาลตำบลส่งเจ้าหน้าที่มาจัดทำในเรื่องแบ่งเขตขายของกันอย่างเท่าเทียมคนหนึ่งจะได้พื้นที่ขายชุด ตักบาตรคนละ 9 ชุด ส่วนเรื่องราคาก็ตกลงกันเอง เป็นการปรับเรื่องของการตักบาตรข้าวเหนียวให้ดำรงอยู่แต่ เพิ่มของในเรื่องของความเชื่อที่แตกต่าง และการแบ่งปันผลประโยชน์ให้ทั่วถึง การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ชุมชนนั้น การออกกฎระเบียบทางสังคม เรียกว่า ธรรมนูญชุมชนเชียงคานนั้น นับว่าเป็นสัญลักษณ์หนึ่งที่ชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้น สะท้อนเป็นหลักปฏิบัติให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยใน ชุมชน การไม่ละเมิดกฎกติกาของส่วนร่วมจะช่วยลดความเบียดเบียน การเอารัดเอาเปรียบและเสริมสร้างให้ ชุมชนเข้มแข็งขึ้น มีอำนาจในการต่อรองและรักษาผลประโยชน์ของชุมชน หลักการนำเรื่องศิลปะในข้อหาไม่ เบียดเบียนกัน โดยกำหนดห้ามการดื่มสุราซึ่งเป็นมูลเหตุที่นำความเดือดร้อนมาให้ การห้ามส่งเสียงรบกวนดัง เกินไป และกำหนดเวลาปิดของแหล่งท่องเที่ยววันหนึ่ง เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการใช้กฎกติกาในการปรับตัวร่วมกัน ซึ่งเป็นผลดีทั้งกับชาวเชียงคาน ผู้ทำการค้าและนักท่องเที่ยว ทั้งนี้กฎดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากทุกฝ่าย ก่อนจึงจะประกาศใช้ สำหรับภาครัฐที่จะเป็นผู้ควบคุมการใช้กฎต้องไม่อาศัยอำนาจ แต่เน้นการรับฟัง การเปิด พื้นที่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมแสดงความคิดเห็นให้ได้มากที่สุด สำหรับชุมชนที่จะนำแนวทางการจัดตั้งธรรมนูญ ของเชียงคานไปใช้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระทำด้วยความจริงใจ ไม่มีประโยชน์ซ่อนเร้นของพวกพ้องหรือ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

### แนวทางในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนตามหลักพุทธสันติวิธี

ผลการวิจัย พบว่า เมตตาโมกกรรม เมตตาภยกรรม และเมตตาวิกรรม หลักปฏิบัติของการอยู่ ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุขเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539; พระพรหม คุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2558) กล่าวคือ การคิดเมตตาต่อความทุกข์ของผู้อื่นจะช่วยให้ทัศนคติที่มีต่อผู้ที่เห็น ต่างไม่เต็มไปด้วยไฟไหม้ ไฟไหม้ เพราะเข้าใจปัญหาของเขา อย่างกรณีของพ่อค้าแม่ค้าที่ต้องการขายอาหาร ชุด ซึ่งขัดต่ออัตลักษณ์ชุมชนเชียงคานเดิม ที่มีการใส่บาตรแต่ข้าวเหนียว ซึ่งสำหรับชาวเชียงคาน แม้ว่าจะมี ความต้องการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของตนไว้ แต่ในขณะเดียวกันก็มองเพื่อนมนุษย์ด้วยความเข้าใจ เห็นใจว่า ปัญหาการจำหน่ายแต่เพียงข้าวเหนียว ไม่สามารถทำกำไรได้พอที่จะเลี้ยงปากท้องของบางคน ดังนั้น ด้วย แนวคิดที่เมตตาต่อกันจะส่งผลถึงการกระทำ และคำพูดที่ใช้ต่อกัน ก่อให้เกิดเมตตาภยกรรม โดยการ แสดงออกต่อกันด้วยความเป็นมิตรทั้งต่อหน้าและลับหลัง ก็จะกระทำในสิ่งที่เห็นประโยชน์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ ชัดจากการศึกษากรณีตัวอย่างที่เชียงคาน อีกทั้งยังทำให้การใช้วาจาต่อกัน เป็นไปเพื่อประโยชน์เพื่อเกื้อกูล ไม่ได้มุ่งทำร้ายกันด้วยคำพูด เป็นวจีที่สุจริต จริงใจ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้แม้เชียงคานจะพบกับปัญหาความขัดแย้ง ด้านอุดมการณ์และผลประโยชน์ ก็สามารถผ่านพ้นไปโดยปราศจากความรุนแรงต่อกันทั้งกายและวาจา อันเกิด จากใจที่เมตตา ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า กุศโลบายของภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ให้คนใส่บาตรแต่ข้าวเหนียว ส่วนกับข้าวให้ไปถวายวัด เป็นวิธีหนึ่งที่หล่อหลอมให้ชาวเชียงคานมีจิตใจที่นุ่มนวล เพราะได้รับฟังคำสั่งสอนอยู่ เสมอ การกินอยู่ร่วมกันด้วยความพร้อมเพรียงเป็นตัวช่วยฝึกกำลังของสามัคคี อันเกิดจากความคุ้นเคย

สัมพันธ์ภาพของคนในชุมชนมีความใกล้ชิด แตกต่างจากชุมชนของคนเมือง กล่าวได้ว่า ด้วยการคิด พูด ทำ ด้วยความรักเมตตาต่อกัน จึงเป็นสัญลักษณ์ของคนในชุมชนที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้หลงเสน่ห์ชาวเชียงคาน เป็นแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน ด้วยเหตุเพราะการแสดงออกต่อกันของคนในชุมชน

สาธารณโภคิ: การจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2558) กล่าวคือ การแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่กันและกันได้อย่างทั่วถึง เป็นธรรม จากปัญหาที่เกิดขึ้นในเชียงคาน ส่วนหนึ่งนั้นเป็นเพราะความต้องการผลประโยชน์จากธุรกิจท่องเที่ยว ทำให้การรักษาอัตลักษณ์ชุมชนเชียงคานนั้นอยู่ท่ามกลางความท้าทายเรื่องการขัดผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม ดังนั้น แนวทางตามธรรมนูญเชียงคานที่นำมาใช้ จึงไม่ได้ละเลยกับการจัดการปัญหาเหล่านี้อย่างจริงจัง ซึ่งเป็นจุดแข็งของแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของเชียงคาน เพราะเป็นการคลายความขัดแย้งที่ต้นเหตุของปัญหา คือ การจัดสรรผลประโยชน์โดยอาศัยหลักความเท่าเทียม โปร่งใส และเป็นธรรม การจัดสรรพื้นที่หรือสัดส่วนพื้นที่ (Zoning) โดยใช้หลัก 1 คนหนึ่งสิทธิ์ ไม่ได้แบ่งว่าจะทำการค้าขายแบบไหนมีทั้งส่วนที่คงอัตลักษณ์ชุมชนไว้โดยขายแต่ข้าวเหนียวใส่บาตร แต่บางคนก็ขายเป็นชุดพร้อมกับข้าว ทำให้เกิดความชัดเจนในการแบ่งสรรผลประโยชน์พื้นที่ด้วยความเป็นธรรม ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ตัดสินใจและเลือกที่จะดักบาตรแบบไหน ปัญหาความเหลื่อมล้ำจึงไม่เกิดขึ้นในเชียงคาน จึงทำให้คนเชียงคานสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสันติ ท่ามกลางอุดมการณ์ที่แตกต่าง

แนวทางในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนเชียงคานตามที่ได้ศึกษามานี้เห็นว่าชุมชนได้มีการปรับการขัดแย้ง โดยหลักพุทธสันติ และสาราณียธรรม คือ มีการแบ่งปันผลประโยชน์กัน มีการยอมรับซึ่งกันและกัน เพราะหากยังคงให้ดักบาตรข้าวเหนียวอย่างเดียว ชุดดักบาตรที่ขายราคาอย่างมากมายไม่เกิด 50 บาท พ่อค้าแม่ค้าจะอยู่อย่างไรกับเศรษฐกิจปัจจุบัน แต่หากให้ขายอาหารคาวหวานเพิ่มก็จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้น เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ชุมชนซึ่งตามหลักสาราณียธรรม อันเป็นธรรมที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกันด้วยดี ทั้งกาย วาจา ใจ การประพฤติปฏิบัติ การทำความดีร่วมกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทำให้ชุมชนเชียงคานสามารถคงอัตลักษณ์ไว้ได้ โดยในส่วนของชาวเชียงคานยังคงปฏิบัติยึดมั่นในการดักบาตรข้าวเหนียวอย่างเดียวเหมือนเดิม ในขณะที่นักท่องเที่ยวก็ให้ความรู้ความเข้าใจและให้โอกาสนักท่องเที่ยวเลือกปฏิบัติได้เองว่าจะดักบาตรแบบใด ซึ่งทั้งหลายทั้งปวงก็เพื่อประโยชน์ร่วมกัน อยู่กันอย่างสันติสุข โดยไม่ทำลายอัตลักษณ์ดั้งเดิมเสียทั้งหมด

## สรุป

การจะดำเนินการต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงได้นั้น ประเด็นสำคัญหลักคือ เรื่องของความคิดเห็นของคน ซึ่งในการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนของเชียงคานที่ปัจจุบันมีใช้มีแต่ชาวเชียงคานเท่านั้น แต่มีคนนอกพื้นที่อาศัยอยู่ในฐานะนักท่องเที่ยว ดังนั้นหลักในการดำเนินการใดๆ อาจมีทั้งที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของชาวเชียงคานดั้งเดิม และอาจมีประเด็นที่เห็นต่าง ๆ เป็นมูลเหตุให้เกิดความขัดแย้งได้ พุทธสันติวิธีเป็นวิธีการที่ผู้วิจัย พบว่า

ชาวเชียงคานได้นำมาใช้เป็นหลักในการแก้ปัญหาเพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวของเชียงคานเป็นไปด้วยความยั่งยืน

หลักสารานุกรม นักรวบรวมเป็นพุทธวิธีจัดการความขัดแย้งและเครื่องมือที่ช่วยประสานให้การจัดการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน เพราะสังคมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนต่างก็ประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยหลักธรรม 6 ประการดังกล่าว จึงทำให้ชุมชนนั้นเกิดความรักสามัคคี ร่วมคิดร่วมกัน ช่วยกันหาทางออก แม้จะมีความเห็นหรือวิถีคิดที่ต่างกันไปตามความจำเป็น แต่ก็ปฏิบัติตามธรรมเนียมปฏิบัติด้วยความเคารพต่อกัน เป็นชุมชนที่เข้มแข็งในการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่มาพร้อมกับการท่องเที่ยวชุมชน ทำให้การท่องเที่ยวชุมชนนั้นเป็นไปด้วยความยั่งยืนและเกิดสันติสุข ส่งเสริมความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดและความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เพื่อเป็นมรดกให้ลูกหลานได้เห็นคุณค่าที่แฝงอยู่ในวิถีดำเนินชีวิต การปฏิบัติตนในฐานะพุทธศาสนิกชนได้สืบต่อไป

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่น่าสนใจ สำหรับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ชุมชนของชาวเชียงคาน สมควรที่จะให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากชุมชนเชียงคานเป็นชุมชนขนาดเล็ก การบริหารจัดการปัจจุบันพึ่งพาตนเอง และวัดยังคงเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ในชุมชน ดังนั้น แนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวตามแนวพุทธสันติวิธีมีอยู่แล้วเป็นพื้นฐานของชุมชน ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะนโยบายในการบริหารจัดการใน 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะให้เทศบาลตำบลเชียงคาน บรรจุเรื่องของแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคงอัตลักษณ์ชุมชนเรื่องการดักบาตรข้าวเหนียว และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ให้คงอยู่สืบต่อไป ให้เป็นรูปธรรมในแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพราะจากการได้มีโอกาสศึกษาแผนพัฒนาเทศบาลตำบลเชียงคาน 3 ปี (พ.ศ.2555 – 2557) เรื่องของการท่องเที่ยวยังคงเน้นในเรื่องของการก่อสร้าง การพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าการดูแลรักษาอัตลักษณ์ท่องเที่ยวชุมชนให้คงอยู่สืบไป ซึ่งควรที่จะเพิ่มเติมในส่วนนี้ให้จริงจังมากขึ้น

2) ข้อเสนอแนะให้โรงเรียนต่าง ๆ ในเทศบาลตำบลเชียงคาน เน้นในเรื่องกิจกรรมที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชุมชนเชียงคาน โดยให้ความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน และรักษาไว้ให้คงอยู่ และเสริมในเรื่องของแนวพุทธสันติวิธี หลักสารานุกรม 6 เพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ให้เห็นถึงการประพฤติปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีความสุข และสมประโยชน์ทุกฝ่าย เพราะในชุมชนเชียงคาน วัดยังคงเป็นศูนย์กลางของชุมชน

### ข้อเสนอแนะเชิงวิจัย

จากการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาต่อ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของเชียงคาน โดยคำนึงถึงอัตลักษณ์ชุมชน ตามแนวพุทธสันติวิธี ได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอประเด็นสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาวิจัยกรณีต้นแบบของการดักบาตรข้าวเหนียวที่หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ชาวหลวงพระบางนั้นคือบรรพบุรุษของชาวเชียงคาน นับถือศาสนาพุทธเช่นกัน มีความคล้ายคลึงกันในการดำรงชีวิต ปัจจุบันหลวงพระบางยังคงความเป็น อัตลักษณ์ของการดักบาตรข้าวเหนียวที่น่าชื่นชม ซึ่งถือว่าเป็นความยั่งยืนของการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จึงควรศึกษาเชิงลึกเพื่อดูว่าปัจจัยเอื้อในการคงอยู่ของประเพณี และสภาพแวดล้อม อื่น ๆ ของหลวงพระบางเพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบการจัดการการท่องเที่ยวของเชียงคานต่อไป

### เอกสารอ้างอิง

- ดวงกมล เวชวงศ์. (2554). กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำ: ศึกษากรณีชุมชนยวนตำบลต้นตาล อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี. *วารสารวิทยบริการ*, 22(3), 113.
- ทรงคุณ จันทจร พิสิฐ บุญไชย และไพรัช ถิตยผาด. (2552). คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ รายงานวิจัย สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พจนา สอนศรี. (2546). *การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: พลิกธรรม.
- เพชรตะบอง ไพศุณย์. (2557). ผอ. กศน. อ.ด่านซ้าย จ.เลย. *สัมภาษณ์*. 3 ส.ค.
- มหาวิทยาลัยการราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยงยุทธ ทิพรส. (2558). ผู้อำนวยการโรงเรียนเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *สัมภาษณ์*. 6 ม.ค.
- ยศ สันตสมบัติ. (2551). *อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

- วันทกาญจน์ สีมาโรฤทธิ์ และสุวิชา ศรีถาน. (2554). การค้นหาอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเชียงคาน จังหวัดเลย. รายงานวิจัย คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ลธิพร ภิรมย์รื่น และคณะ. (2544). โครงการรักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจังหวัดเลย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุไรรัตน์ มั่งมีศรี. (2557). คณะกรรมการชุมชนและประชาชนชมรมไ้บาตรข้าวเหนียว. สัมภาษณ์. 6 ส.ค.